
אם אין קמה אין תורה ואם אין תורה אין קמה
*Zonder levensonderhoud is er geen Tora
en zonder Tora is er geen levensonderhoud.*
(R. Eleazar ben Azarja, Pirké Avot 3:21)

Sjabbat 7 januari 2012 / 12 tewart 5772
Sidra Wajechi, Beresjiet [Genesis] 47:28-52:26
Tanach blz. 101-108
Haftara: Jesjaja 38: 9-20
Tanach blz. 863-864

Commentaar door rabbijn Steven Katz
Senior rabbi, [Hendon Reform Synagogue](#), London, UK

Vertaling: Jochanan Ch. Belinfante
Het Engelse origineel:

In vele Joodse huishoudens over de gehele wereld worden de namen van Efrajim en Menasjè, de zoons van Joseef, de kleinzoons van Jaäkov opgeroepen om te dienen als hedendaagse rolmodellen. Wij hadden aan vele andere Bijbelse persoonlijkheden kunnen denken, die misschien meer vanzelfsprekende keuzes als rolmodellen zouden zijn geweest. We weten zo veel meer van bijvoorbeeld onze aartsvaders, Avraham, Jitschak, en Jaäkov, die de pioniers waren op het vroege pad van het omgaan met God en het Verbond, of van Mosjee Rabbenoe, die persoonlijk God ontmoette in de Sinai, of Jesaja of Amos die, met grote passie en ambitie, de morele boodschap van het Jodendom predikten. De informatie over Efrajim en Menasjè wordt beperkt tot enkele *pesoekiem* (verzen). Edoch, elke Sjabbatavond, en in sommige kringen ook bij de havdala brengt onze traditie ouders ertoe hun kinderen te zegenen met de woorden van Jaäkov: *jesimcha Elohim ke'Efrajim wechi'Menasjè*, "Moge God je maken als Efrajim en Menasjè" (Beresjiet 48:20, zie LJG-sidoer blz. 378 e.v.).

Vele *mefarsjim* (verklaarders) leggen uit dat de namen van Efrajim en Menasjè worden gebezigd in de wekelijkse Sjabbatzegening omdat er tussen hen geen broederlijke rivaliteit was. De harmonie die er tussen hen was bleef zelfs intact nadat bleek dat hun grootvader een duidelijke voorkeur had voor de jongere Efrajim boven zijn oudere broer. De verklaarders concludeerde dat deze broederlijke liefde moest blijven dienen als een eeuwigdurende herinnering aan het belang van de *sjalom bajit*, de huiselijke vrede.

Nu wil ik echter de aandacht vestigen op een andere kwaliteit, die de broers deelden, en wel het belang dat zij hechten aan de mitswa van *bikoer cholim*, het bezoeken van de zieken. Jaäkov wordt omschreven als de eerste persoon in de geschiedenis, die gezegend werd met

de *zechoet*, het voorrecht zijn kleinkinderen te ontmoeten en te leren kennen. Toen hij overleed was hij gezegend met meer dan 70 kleinkinderen en vier achterkleinkinderen. Desondanks vertelt de Tora slechts over Efrajim en Menasjè dat zij hun stervende grootvader bezoeken. Onze verklaarder Rasji veronderstelt, dat het Efrajim was die zijn vader Joseef attent maakte op de mitswa de stervende Jaäkov een laatste keer te bezoeken.

Kleinkinderen ontvangen in het algemeen veel uit het hart en de handen van hun grootouders, maar in ruil daarvoor kunnen zij in latere jaren iets onbetaalbaar terug geven. Zij kunnen hun grootouders *techiat hameetim*, 'leven na de dood' brengen. Hoe dan? Door hun kinderen verhalen te vertellen over hun overgrootvader, door te leven en hun kleinkinderen te vertellen over de waarden van hun overgrootvader. Inderdaad, volgens de midrasj reciterden de kleinkinderen aan het bed van hun grootvader het *Sjema* om hem te verzekeren dat het Jodendom en de waarden ervan in betrouwbare handen zijn.

Naomi Remen, een kankerspecialist heeft in haar boek "Mijn grootvaders zegeningen" (My Grandfather's Blessings) met warmte en wijsheid, vaak gezet is in een joodse context, geschreven over haar bezoeken aan terminale patiënten. Zij beëindigt een van die bezoeken met de opmerking: "Wanneer je het leven om je heen versterkt, versterk je het leven in jezelf."

Zo zien we ook dat toen Efrajim en Menasjè hun stervende grootvader bezochten, *wajitchazeek Jisraëel wejeesjev al hamita*, "hij al zijn krachten verzamelde en ging op de rand van het bed zitten" (Beresjiet 48:3). Zijn geest werd ook sterker wanneer hij geconfronteerd werd met zijn kinderen en twee kleinkinderen toen hij hen hun individuele toekomst en richting schilderde. Zo zien we hoe het vervullen van de mitswa van *bikoer choliem*, zieken bezoeken van grote betekenis kan zijn zowel de patiënt als voor de bezoeker.

De bezoeker besteedt tijd aan de stervende en raakt de patiënt niet alleen symbolisch met zijn hart, maar letterlijk ook met zijn hand. De hand is symbolisch voor de behoefte van de bezoeker om de patiënt te raken met zijn zorgzaamheid, vriendelijkheid en liefde en om de patiënt de mogelijkheid te geven de bezoeker te raken met hun werkelijk stervende gedachten, angsten, hoop en instructies.

In de *Gematria*, de getallensymboliek van de Hebreeuwse taal heeft het woord voor hand *yad*, de getalwaarde 14. De twee naar elkaar uitgestoken handen vormen dus samen 28, wat de getalwaarde is van het woord *koach* - 'kracht'.

Dat brengt ons terug naar de opmerking van Naomi Remen "Wanneer je het leven om je heen versterkt, versterk je het leven in jezelf."

Berioet, 'gezondheid', *koach*, 'sterkte' en Sjabbat Sjalom!